

Samenvatting

Zelden kreeg een regeringsadvies zoveel publiciteit als *Samen werken met water* van de Deltacommissie. Het advies raakt letterlijk aan het fundament van Nederland: hoe beschermen we ons tegen het water?

Commissievoorzitter Cees Veerman denkt er niet lichtvaardig

over. 'Het beschermen van burgers tegen overstromingen is een basistaak van de overheid.'

Cees Veerman en de Deltacommissie: We gaan uit van het ergste

media-aandacht, maar wil het advies in het juiste perspectief zetten. 'De commissie denkt niet alleen vanuit de dreiging van water, maar ook vanuit kansen. Dat hebben we in Nederland eigenlijk altijd gedaan, maar door de watersnoodramp van 1953 is dat veranderd.

Begrijpelijk, gezien de catastrofale gevolgen van de overstroming. Het beeld van water als vijand moet weer worden doorbroken. Ons advies heet niet voor niets Samen werken met water.'

Veiligheidsgarantie

De titel van het advies neemt niet weg dat de strekking ervan is dat we ons in slaap hebben laten sussen. We zijn onvoldoende voorbereid op de veranderingen in de mondiale waterhuishouding. Dat de veiligheid tien keer zo groot moet worden, klinkt niet bepaald geruststellend. Dat is ook de bedoeling, zegt Veerman.

'De veiligheid is nu ver onder de maat. Het overstromingsrisico is te groot. Natuurlijk weten wij het ook niet precies, maar ga er maar vanuit – we hebben er lang over gepraat in de commissie – dat het tien keer veiliger moet dan nu.'

Waarop dat cijfer is gebaseerd? 'De waterveiligheid is altijd gedefinieerd in termen van economische schade, maar wij hanteren een brede definitie. Het gaat ook om maatschappelijke

Veerman kan het woord *Deltacommissie* best nog horen, maar vindt het wel tijd worden om terug te keren naar zijn gewone werk. De ex-minister van Landbouw (2002-2007) is actief als agrarisch ondernemer in Frankrijk en in Goudswaard in de Hoeksche Waard. Het laatste jaar heeft hij weinig op de tractor gezeten, want het voorzitterschap van de Deltacommissie kostte veel tijd. De staatscommissie had als opdracht de vraag 'hoe Nederland zo ingericht kan worden dat het ook op de zeer lange termijn klimaatbestendig is, veilig tegen overstromingen, en een aantrekkelijke plaats is en blijft om te leven; wonen, werken, recreëren en investeren.' Na een jaar studie en overleg bood Veerman het resultaat *Samen werken met water* aan de regering aan. Live-uitzendingen op radio- en televisie

onderstreepten dat het een zaak van nationaal belang betrof. Het advies liegt er niet om: de veiligheid moet met een factor 10 worden vergroot, de komende honderd jaar moet rekening worden gehouden met een zeespiegelstijging van 130 centimeter en om de zoetwatertoevoer te garanderen moet het waterpeil in het IJsselmeer met anderhalve meter worden verhoogd. Om Nederland veilig te maken en houden stelt de Deltacommissie de oprichting voor van een Deltafonds, waarin deze eeuw jaarlijks 1 à 1,5 miljard euro moet worden gestort. Het advies is niet onopgemerkt voorbijgegaan. In de media hing een alarmistische toon van alle hens aan dek. Als er niet snel werd ingegrepen, was een Nederlands New Orleans nog slechts een kwestie van tijd. Veerman is blij met alle

ontwrichting in zeer dicht bevolkte gebieden. Denk aan de land- en tuinbouw. We zijn de tweede agrarische exporteur op de wereld. De meeste tuinbouwgebieden liggen in het laagste deel van Nederland. Een overstroming heeft enorme gevolgen.' Om dat uit te sluiten moeten de dijken bestand zijn tegen een zeespiegelstijging van 130 centimeter in de komende eeuw, vindt de Deltacommissie. Veerman ontkent niet dat het cijfer past in een worst case scenario.

'Wij gaan uit van het ergste, maar stelt u zich eens voor als wat niet deden en worden getroffen door een overstroming. Wat zou dan het commentaar zijn? Veiligheid is een brengsel van de overheid. Zij moet de burger in laag Nederland dezelfde veiligheidsgarantie bieden als die in Drenthe. Dat is zij aan elke staatsburger verplicht. Als ze die garantie niet kan bieden, moet ze het westen van Nederland ontruimen. Dat willen we niet, dus moeten we schattingen maken over hoe hoog de zeespiegel over bijvoorbeeld 82 jaar is.'

Veerman noemt iedere schatting 'buitengewoon onzeker'. 'Maar één ding is duidelijk: de tendens is een steeds grotere zeespiegelstijging. De voorspelde stijging is nu groter dan een paar jaar geleden. Dat geldt ook voor de voorspellingen van het KNMI en het IPCC (het gereputeerde onderzoeksinstituut Intergovernmental Panel on Climate Change, jvdb). De smelting van het landijs, zowel op Groenland als in gletsjers, gaat sneller dan iedereen dacht. Dat heeft grote gevolgen voor de hoeveelheid zeewater, die ook nog eens thermisch uitzet door de stijging van de temperatuur. Voor ons is dat voldoende aanleiding om met onze schatting aan de bovenkant te gaan zitten.'

Is de Deltacommissie te pessimistisch of realistisch?
'Nogmaals: de tendens is dat het niet meevalt. Critici zijn nu op het irritante af gefocust op de 130 centimeter zeespiegelstijging in ons advies, maar wij zeggen niet dat het zeker is dat die stijging in deze eeuw wordt gehaald. Wij zeggen dat het verstandig is om ons op dat getal te richten, omdat volgens de kennis van dit moment die stijging er vroeg of laat komt. We moeten geen discussie willen voeren of het 130 of 110 centimeter wordt. Laten we in de toekomst blijven meten hoe snel de stijging gaat en ons bij de uitwerking van de plannen op de nieuwste schattingen baseren.' Veerman rekent niet op meevallers. 'Ik vermoed dat het er niet beter op wordt. Dat baseer ik op de CO₂-uitstoot. Naar verwachting neemt die voorlopig nog toe, omdat het verdrag van Kyoto nog lang niet door ieder land is onderschreven.'

Overstromen

De Deltacommissie heeft 'rekening houden met het ergste' vertaald in een serie aanbevelingen. Centraal in de benadering staat het ophogen en versterken van duinen en dijken. Een bewuste keuze, zegt Veerman. 'De eeuwenoude aanpak om sterke dijken te maken en ze goed te onderhouden, is een prima methode om mensen beneden de zeespiegel veilig te laten wonen en werken.' Nieuw is de gedachte om dijken zo sterk te maken dat het risico nihil is dat ze ooit zullen bezwijken. Veerman: 'Wij willen niet-bezwijkbare dijken, omdat we van 1953 hebben geleerd dat een dijkdoorbraak een vloedgolf water veroorzaakt. Mensen hebben dan absoluut geen kans om zich uit de voeten te maken. Zeker niet als de doorbraak zoals in 1953 's nachts gebeurt tijdens een springvloed en met een Zuidwester storm.' 'Niet-bezwijkbare dijken' wil niet zeggen dat het water altijd buiten de dijken moet blijven. Veerman spreekt van een nieuw systeem. 'Op plaatsen met een lage bevolkingsdichtheid mogen dijken in extreme gevallen overstromen. Er is dan nog genoeg tijd om mensen te evacueren.'

Met de nadruk op dijk- en duinversterkingen sluit het advies sterk aan op het traditionele denken over waterveiligheid. Sterk innovatieve ideeën, zoals de bouw van megaterpen, vallen bij de commissie op onvruchtbare grond. 'Wij zien daar niets in, omdat een terp tot gevolg heeft dat bij een overstroming degenen die niet op de terp wonen eerder verdrinken dan de terpbewoners. Je discrimineert dus tussen mensen en dat willen we niet.' Ook in het verplaatsen van economische activiteiten van laag naar hoog Nederland ziet Veerman weinig heil. De commissievoorzitter denkt marktgericht en gelooft niet in overheidssturing op dit terrein. 'Het verplaatsen van rijksdiensten onder druk van de politiek verliep in het verleden niet geweldig succesvol. Daar zijn een aantal redenen voor: mensen verhuizen niet graag, agrarische bedrijven zijn vaak gelieerd aan een bepaald plek – denk aan tuinbouwcomplexen – en dienstverlenende bedrijven, zoals banken en verzekeringsmaatschappijen, willen in steden met dichte bevolkingsconcentraties zitten. Hoe stellen de voorstanders van verplaatsing zich verhuizing trouwens voor? Moeten we Rotterdam verplaatsen? Die stad is niet toevallig op die plek ontstaan. Het is niet voor niets dat bijna de helft van de wereldbevolking in delta's woont.'

Overigens vindt Veerman dat Samen werken met water ook oog heeft voor nieuwe ontwikkelingen. 'De Ruimte voor de rivier-filosofie past naadloos in onze benadering. Ook wij willen

waar dat kan het water de ruimte geven'.
Hoe dat te rijmen valt met de aanbeveling om te blijven bouwen in de uiterwaarden? 'Wij willen geen beperkingen, maar stellen wel randvoorwaarden. De belangrijkste betreft de verantwoordelijkheid voor het risico. Bewoners zijn zelf verantwoordelijk.'

Prime time

Veerman is tevreden over de ontvangst van het advies. 'De politiek is nu aan zet. Wij hebben onze taak gedaan. De regering heeft ons een jaar geleden een vraag voorgelegd. Wij hebben daarover met veel mensen gesproken, onderzoeken laten doen en zorgvuldige en behoedzame afwegingen gemaakt. In ons advies staat hoe wij denken dat het zou moeten. De drie belangrijkste aanbevelingen zijn: kijk naar de dijken, let op de veiligheidsfactor en monitor de klimaatverandering.' Na de welwillende brede politieke steun voor het advies, klinken inmiddels de eerste kritische geluiden. De VVD is geen voorstander om voor een periode van honderd jaar geld vast te zetten in het Deltafonds. Veerman is niet onder de indruk. 'De VVD begrijpt het niet. Ze zegt dat ze toekomstige generaties niet met een schuld wil opzadelen. Het is waar dat zij met een schuld zitten, maar ze krijgen er veiligheid voor terug. Als je de staatsschuld vergroot omdat je geld verbrast, zou ik het met de VVD eens zijn, maar dit is een investering om Nederland veilig te maken.'

Ook van de kritiek op de cijfers in het advies ligt Veerman niet wakker. 'Natuurlijk komen er nu mensen die met de bril op de punt van hun neus naar de cijfers gaan kijken. Dat is prima. Als zij met goede argumenten aantonen dat het allemaal minder erg wordt dan wij denken, steek ik de vlag uit, want dan hoeven we ons minder zorgen te maken.' Ook in het buitenland was er veel aandacht voor de aanbevelingen van de Deltacommissie. 'Ik ben vijf minuten op prime time in het Franse journaal geweest. Heel Europa kijkt hier naar. De Europese Commissie is geïnteresseerd. We lopen voorop. Men denkt: die Nederlanders zijn weer bezig.'

Hoe Veerman hoopt dat er over vijftig jaar tegen het advies wordt aangekeken? 'Ik hoop dat men zegt dat de Deltacommissie de problemen op tijd heeft onderkend, zodat we in Nederland dan veilig leven en werken. Ik woon beneden de zeespiegel vlak bij het Haringvliet in de Hoeksche Waard. Ik woon en slaap er rustig, maar zal nog rustiger slapen als onze aanbevelingen serieus worden opgepakt.' ■